

2/9

31

3/9

"Förbannad vare den dag"

I Sydafrika håller man just nu på med att registrera befolkningen. Det är ett komplicerat arbete. Främst gäller det att fastställa vilka som skall förtrycka, vilka som skall förtryckas måttligt och vilka som skall förtryckas totalt. Kort sagt, att särskilja de olika "raserna". I detta ögonblick går tusentals människor i ångest inför fråga i vilken grupp de skall placeras.

Lagens definitioner visar hur besvärligt arbetet är. En vit är "en person som till utseendet uppenbart är eller allmänt antas vara vit, men inte en person som, ehuru till utseendet uppenbarligen vit (obs!), allmänt antas vara en färgad person". En neger (infödd) är "en person som i själva verket är eller allmänt antas vara medlem av någon infödd ras eller stam i Afrika". En färgad (av blandras, i regel avkomling till vita och negrer) är "en person som varken är vit eller infödd". Bestämmelserna är inte blott vaga, de är också inkonsekventa; en "färgad" är i allmänhet avkomling av infödda och ingår alltså under definitionen på infödd. I praktiken måste bedömandet bli godtyckligt. Det är väl känt exempelvis att många personer av blandras (med "negerblod") lyckats passera gränsen och numera anses vara vita, i vissa ofta utpekade fall vita inom den politiskt ledande gruppen.

Men detta är underordnat. Vad som nu sker är att människor dag efter dag förs inför kommissioner som skall bestämma om de är vita, svarta eller färgade. De färgade, som omfattar både nästan vita och nästan svarta, står främst i farozonen. Som färgade får de i vissa fall använda samma kommunikationsmedel som de vita, de är inte hänvisade till att bo i negerkvarteren, de behöver inte pass för att resa, de får tillhöra fackföreningar, de har rätt att utföra kvalificerade och hyggligt betalda arbetsuppgifter som är förbjudna för de infödda. Kommissionerna granskar deras huvudform, kammar deras hår för att se efter om de

verkar mera färgade eller mera svarta. Vid ett enda företag i Johannesburg har 66 av 142 anställda överflyttats från kategorin färgade till svarta. De förlorar sitt arbete, vråks från sina bostäder, deras barn måste byta skola, det blir straffbart att gifta sig inom den grupp de trott sig tillhöra. Deras gamla vänner som lyckats bevara positionen som färgade bryter med dem — ty att umgås med svarta är att löpa risken att vid nästa registrering förklaras vara svart.

Vi står inför många oförrätter, många grymheter. Men dessa tillämpningsdetaljer i ett

ohyggligt system hör dock till det vidrigaste som händer i världen. "Förbannad vare den dag då jag föddes" — från de orden i Jobs bok har Gerald Gordon tagit titeln till sin nu på svenska utgivna roman om de färgades elände. Orden är i dag mer än kanske någonsin förr realitet för pinade människor i Sydafrika.

Att böcker skickas till pressen

en tid före publiceringsdagen är självfallet bra, då recensenterna härigenom får bättre tid. Emellertid tycks det bli allt vanligare att vissa tidningar och tidskrifter inför recensioner oberoende av det fastställda publiceringsdatum och trots att böckerna ännu inte finns i boklådorna. Förrre överståthållaren Nothins memoarer refererades utförligt av tidningen Expressen redan en vecka före den tillåtna dagen; i senaste Vecko-Journalen är en recension införd, trots att boken publicerades först den 5 september. Expressen anmälde i förrgår Vilhelm Mobergs republikbok, som också blir lovlig först den 5. Svenska Dagbladet recenserade redan tidigare denna bok, men detta berodde på ett misstag, som tidningen var oskyldig till. Flera andra tidningar har uppenbarligen avsiktligt gått publiceringsdatum i förväg.

Förläggarna och tidningarna bör träffa en överenskommelse som gör dylikt oskick omöjligt. De tidningar som rättar sig efter förläggarnas publiceringsdatum (om inte boken redan tidigare är allmänt tillgänglig i bokhandeln) kommer eljest att bli lidande genom att deras recensioner kommer senare än andra tidningars. Om förhållandet inte rättas till, är den enda utvägen för dessa tidningar att liksom de andra kasta meddelandena om publiceringsdatum i papperskorgen.